

УДК: 159.9+159.923.3

Меленчук Наталя Іванівна,
кандидат психологічних наук, асистент кафедри
загальної та диференціальної психології
Південноукраїнського національного педагогічного
університету імені К. Д. Ушинського (м. Одеса)

ГОТОВНІСТЬ АВАНТЮРНИХ І НЕАВАНТЮРНИХ ОСІБ ДО ЗМІН

Анотація. У статті розглядаються особливості готовності до змін осіб з високим і низьким рівнем схильності до авантюрної поведінки. Розкрито поняття авантюрності (схильності до авантюрної поведінки) та розглянуто її структуру. Теоретично визначено, що авантюрна поведінка супроводжується проявами таких рис особистості, як: адаптивність, впевненість у собі, сміливість, заповзятливість, товариськість, емоційна стійкість, толерантність до невизначеності тощо. Ми припустили, що авантюрні і неавантюрні особи різною мірою готові до змін. Для емпіричного дослідження застосовано оригінальний психодіагностичний «Тест-опитувальник схильності до авантюрності» (АВАНТ-1) (автори: О. Саннікова, О. Санніков, Н. Меленчук) та методика «Особистісна готовність до змін» («Personal change-readiness survey» – PCRS) (автори: A. Rolnic, S. Heather, M. Gold, C. Hull) в адаптації Н. Бажанової і Г. Бардієр. За результатами дослідження співвідношення показників авантюрності та готовності до змін виявлено додатні та від'ємні значущі зв'язки. Розглядаються та порівнюються профілі показників готовності до змін в групах осіб з різним рівнем авантюрності. Встановлено, що представники групи осіб, які схильні до авантюрності, більш впевнені, сміливі, заповзятливі, винахідливі та пристрасні, ніж представники групи осіб, які не схильні до авантюрності. Виявлено, що авантюрним особам притаманна енергійність, невтомність, віра в успіх, небажання орієнтуватися на гірший розвиток подій, прагнення фіксуватися не на проблемах, не на можливостях їх вирішення, а на результат, що очікується.

Ключові слова: авантюрність, схильність до авантюрної поведінки, готовність до змін, властивість особистості, особистість, кількісний аналіз, якісний аналіз.

Меленчук Наталья Ивановна

ГОТОВНОСТЬ АВАНТЮРНЫХ И НЕАВАНТЮРНЫХ ЛИЦ К ПЕРЕМЕНАМ

Аннотация. В статье рассматриваются особенности готовности к переменам лиц с высоким и низким уровнем склонности к авантюрному поведению. Раскрыто понятие авантюрности (склонности к авантюрному поведению) и рассмотрена ее структура. Теоретически определено, что авантюрное поведение сопровождается проявлениями таких черт личности, как: адаптивность, уверенность в себе, смелость, предприимчивость, общительность, эмоциональная устойчивость, толерантность к неопределенности и так далее. Мы предположили, что авантюрные и неавантюрные лица в разной степени готовы к переменам. Для

эмпирического исследования применены оригинальный психодиагностический «Тест-опросник склонности к авантюристике» (АВАНТ-1) (авторы: О. Санникова, А. Санников, Н. Меленчук) и методика «Личностная готовность к переменам» («Personal change-readiness survey» – PCRS) (авторы: A. Rolnic, S. Heather, M. Gold, C. Hull) в адаптации Н. Бажановой и Г. Бардиер. По результатам исследования соотношения показателей авантюристичности и готовности к изменениям обнаружены положительные и отрицательные значимые связи. Рассматриваются и сравниваются профили показателей готовности к переменам в группах лиц с разным уровнем авантюристичности. Установлено, что представители группы лиц, склонных к авантюристике, более уверены, смелы, предприимчивы, находчивы и страстны, чем представители группы лиц, не подверженных авантюристике. Выявлено, что авантюристам присуща энергичность, неутомимость, вера в успех, нежелание ориентироваться на худшее развитие событий, стремление фиксироваться не на проблемах, не на возможностях их решения, а на быстрый результат.

Ключевые слова: авантюристичность, склонность к авантюристичному поведению, готовность к переменам, свойство личности, личность, количественный анализ, качественный анализ.

Natalia Melenchuk

PERSONAL CHANGE ADVENTUROUS PERSONALITIES AND NON-ADVENTUROUS PERSONALITIES

Abstract. *The article deals with the characteristics personal change personality with a high and low level of propensity to adventurous behavior. In the paper has been presented the differential-psychological analysis of the phenomenon «adventurism», which is observed as the personality's systemic multilevel feature and is examined in terms of continual-hierarchy approach. It is theoretically determined that adventurous behavior is accompanied by manifestations of such personality traits as: adaptability, self-confidence, courage, enterprise, sociability, emotional stability, tolerance to uncertainty and so on. We assumed that adventurous personalities and non-adventurous personalities have their own personal change. The empirical research was based on the original psych diagnostic method «Test-questionnaire to define the tendency to adventurism» (AVANT-1) by O. Sannikova, O. Sannikov, N. Melenchuk and «Personal change-readiness survey» (PCRS) by A. Rolnic, S. Heather, M. Gold, C. Hull. The correlation analysis between the indices of adventurousness and qualitative indicators of personal change has shown the presence of positive significant and negative significant. It is established that the adventurous personalities are more confident, courageous, enterprising, resourceful and passionate than the non-adventurous personalities. It has been revealed that adventurous persons are characterized by energy, indefatigability, faith in success, reluctance to focus on the worst development of events, the desire to be fixed not on problems, not on the possibilities of their solution, but on quick results.*

Keywords: *adventurousness, proneness to adventurous behavior, personal change, personal qualities, personality, qualitative analysis, quantitative analysis.*

Постановка проблеми

Останнім часом проблеми, що пов'язані з різними аспектами прояву невизначеності, виступають на перший план не тільки в наукових дослідженнях, а й в реалізації різних форм практичної діяльності людини. Стрімке збільшення темпу життя та величезні потоки інформації вимагають від особистості сміливого, швидкого, а інколи й ризикованого ухвалення рішень в умовах високої невизначеності і постійної нестабільності. Рисою особистості, котра може сприяти або запобігати адаптаційним процесам у її повсякденні та допомагає успішно функціонувати в непередбачуваному просторі сучасного світу, є схильність особистості до авантюрної поведінки (авантюрності). Саме тому вивчення зазначеної властивості стає все більш актуальним на сьогодні.

Актуальність проблеми дослідження. Адаптаційні властивості особистості, за літературними джерелами, охоплюють досить широкий спектр рис, таких як: адаптивність, впевненість, сміливість, заповзятливість, товариськість, емоційна стійкість, толерантність до невизначеності тощо. Відмічається, що ці риси особистості мають важливе значення не тільки для процесу соціальної адаптації, а й регуляції поведінки. В психологічній літературі вказується, що авантюрна поведінка супроводжується проявами означених рис^{3;4;7}. Отже, враховуючи зазначене, можна припустити, що авантюрним особам властива також і висока готовність до змін.

Авантюрність у цій статті розуміється як складна багаторівнева властивість особистості, психологічна сутність якої виявляється у надії на легкий і швидкий успіх, вдачу при наявності кінцевої мети, яка є принадливою для особистості, без ретельного аналізу реальних зовнішніх обставин, власних можливостей (ресурсів), шляхів вирішення проблеми задля досягнення мети^{1;6}.

Вивчення авантюрності як властивості ґрунтується на континуально-ієрархічній концепції особистості, що запропонована О. Санніковою^{5;6}. Застосування цього підходу дало змогу структурувати теоретично експліковані показники авантюрності у складну багаторівневу властивість, що охоплює формально-динамічний, змістово-особистісний і соціально-імперативний (нормативний) рівні. Розглянемо структуру схильності до авантюрної поведінки, прояви якої мають свою специфіку на кожному рівні означеної структури.

³ Корнилова Т. В. Психология риска и принятия решений : учеб. пособие для вузов / Т. В. Корнилова. — М. : Аспект Пресс, 2003. — 286 с.

⁴ Олдхэм Дж. Узнай себя. Автопортрет вашей личности / Дж. Олдхэм, Л. Моррис. — М. : Вече, Рипол Классик, 1997. — 185 с.

⁷ Тимофеева И. Ю. Авантюризм в русской культуре конца XVII – первой четверти XIX века: дис. ... канд. культурологических наук : спец. 24.00.01 / И. Ю. Тимофеева. — Комсомольск-на-Амуре, 2005. — 151 с.

¹ А. с. АВАНТ-1. Психодіагностика авантюрності: «Тест-опитувальник схильності до авантюрності»; «Самооцінка компонентів авантюрності» / О. П. Саннікова, О. І. Санніков, Н. І. Меленчук; заявка № 60141 від 19.03.2015; реєстр. № 59701 від 15.05.2015. — 53 с.

⁶ Саннікова О. П. Тест-опитувальник схильності до авантюрності (АВАНТ-1): результати апробації / О. П. Саннікова, О. І. Санніков, Н. І. Меленчук // Проблеми сучасної психології: зб. наук. пр. ДВНЗ «Запорізький нац. ун-т», Ін-т психології ім. Г. С. Костюка НАПН України; за ред. С. Д. Максименка, Н. Ф. Шевченко, М. Г. Ткалич. — Запоріжжя, 2016. — С. 82–88.

⁵ Саннікова О. П. Феноменология личности : избранные психологические труды / О. П. Санникова. — Одесса : СМІЛ, 2003. — 256 с.

Ознаки авантюрності на формально-динамічному рівні виявляються в особливостях її виникнення та перебігу, відображують форму реалізації в різних ситуаціях. У якісному умістовленні схильність до авантурної поведінки містить характеристики, що відображають психологічну сутність названого феномену. На змістово-особистісному рівні авантурність виявляється в характеристиках, що пов'язані із спрямованістю особистості, її потребо-мотиваційною сферою, цінностями, світоглядом, інтересами тощо. До змістових характеристик авантурності варто віднести силу і стійкість мотивації виявляти авантурну поведінку; здатність до її свідомої та вольової регуляції; особистісну готовність до вказаної поведінки тощо. На рівні індивідуального досвіду авантурність уявлена досвідом власного авантурного поведіння. На цьому рівні як компоненти авантурності виділяються самооцінка власної авантурної поведінки, знання особистості про свої можливості, ставлення до себе як до авантурної особистості. На соціально-імперативному рівні авантурність відображає систему знань про культуру, релігію, соціальне середовище стосовно проявів авантурної активності та поведінкових актів.

У цій статті структура авантурності презентована такими показниками.

Простір *формально-динамічного рівня* становлять: ергічний (енергетичний) показник авантурності; чутливість до авантурних дій; потреба здійснювати авантурні дії; ініціативність у схильності до авантурної поведінки; широта сфер авантурної активності; легкість виникнення авантурної поведінки; стійкість схильності до такої поведінки. *Якісний рівень* схильності до авантурної поведінки охоплює такі показники: емоційно-мотиваційний (емоції, що характеризують авантурність), когнітивний (уявлення, думки, знання, що пов'язані з авантурністю), конативний (зовнішні дійові прояви авантурності), контрольно-регулятивний (здатність регулювати прояви авантурності). *Змістовий рівень* презентований установчим компонентом авантурної поведінки.

Метою цього повідомлення є виклад результатів емпіричного дослідження особливостей готовності до змін осіб, які розрізняються за рівнем схильності до авантурної поведінки (авантурності).

Виклад основного матеріалу

Методики дослідження

Для вивчення показників авантурності застосовано методику «Тест-опитувальник схильності до авантурності» (АВАНТ-1), що попередньо була розроблена відповідно до вимог психометрики О. Санніковою, О. Санніковим та Н. Меленчук^{1,6}. Для діагностики готовності до змін використовувалася методика «Особистісна готовність до змін» («Personal change-readiness survey» – PCRS), котра

¹ А. с. АВАНТ-1. Психодіагностика авантурності: «Тест-опитувальник схильності до авантурності»; «Самооцінка компонентів авантурності» / О. П. Саннікова, О. І. Санніков, Н. І. Меленчук; заявка № 60141 від 19.03.2015; реєстр. № 59701 від 15.05.2015. — 53 с.

⁶ Саннікова О. П. Тест-опитувальник схильності до авантурності (АВАНТ-1): результати апробації / О. П. Саннікова, О. І. Санніков, Н. І. Меленчук // Проблеми сучасної психології: зб. наук. пр. ДВНЗ «Запорізький нац. ун-т», Ін-т психології ім. Г. С. Костюка НАПН України; за ред. С. Д. Максименка, Н. Ф. Шевченко, М. Г. Ткалич. — Запоріжжя, 2016. — С. 82–88.

розроблена канадськими вченими А. Ролніком, С. Хезером, М. Голдом і К. Халлом (A. Rolnic, S. Heather, M. Gold, C. Hull). Переклад і первинну апробацію цієї методики проведено Н. Бажановою і Г. Бардієр². Ця методика надає можливості вимірювання рис особистості, що особливо важливі під час розгляду ситуацій невизначеності. Вона містить в собі сім шкал, що діагностують особистісну готовність до змін: пристрасність, винахідливість, оптимізм, сміливість, адаптивність, впевненість і толерантність до невизначеності. Розуміння особливостей протистояння змінам допомагає людям захистити себе від стресу в тих ситуаціях, в яких вони найбільш уразливі^{2; 3; 4; 7}.

Емпіричне дослідження організовано на базі Державного закладу «Південноукраїнський національний університет імені К. Д. Ушинського» (м. Одеса). Вибірку склали студенти різних факультетів та слухачі відділення перепідготовки кадрів зі спеціальності «Психологія» (393 особи у віці від 18 до 35 років). Статистичне опрацювання даних здійснювалось за допомогою комп'ютерної програми SPSS 21.0 for Windows. Використовувались кількісний (кореляційний) та якісний (методи «асів» та «профілів») аналіз отриманих даних.

Результати емпіричного дослідження та їх обговорення

Насамперед розглянемо результати кореляційного аналізу між показниками авантюрності та показниками готовності до змін, що діагностовано за допомогою методики PCRS (див. табл. 1).

Слід окремо виділити співвідношення показників авантюрності із такими показниками готовності до змін, як: винахідливість (Vnh), адаптивність (Adp), впевненість (Vpv) та толерантність до двозначності (Tln). Між зазначеними показниками виявлено тільки додатні значущі зв'язки. Зокрема, показник винахідливість (Vnh) додатно пов'язаний на 1% рівні з контрольнорегулятивним (AvKr), ергічним (AvErg) показниками авантюрності та чутливістю до авантюрних дій (AvPo); на 5% рівні – з емоційно-мотиваційним (AvEM), конативним (AvKo) показниками авантюрності та загальним показником схильності до авантюрності (AvOb).

² Бажанова Н. А. Личностная готовность к переменам в контексте феномена «ожидания» / Н. А. Бажанова // Вестник РХГА. Перевод и апробация опросника «Personal change-readiness survey». Acta eruditorum. Научные доклады и сообщения (приложение к журналу). — СПб. : Изд-во РХГА, 2005. — Т. 2. — С. 169–178.

³ Корнилова Т. В. Психология риска и принятия решений : учеб. пособие для вузов / Т. В. Корнилова. — М. : Аспект Пресс, 2003. — 286 с.

⁴ Олдхэм Дж. Узнай себя. Автопортрет вашей личности / Дж. Олдхэм, Л. Моррис. — М. : Вече, Рипол Классик, 1997. — 185 с.

⁷ Тимофеева И. Ю. Авантюризм в русской культуре конца XVII – первой четверти XIX века: дис. ... канд. культурологических наук : спец. 24.00.01 / И. Ю. Тимофеева. — Комсомольск-на-Амуре, 2005. — 151 с.

**Значущі коефіцієнти кореляцій між показниками
авантюристичності та показниками готовності до змін**

Показники PCRS	Показники авантюристичності							
	AvUst	AvEM	AvKk	AvKo	AvKr	AvErg	AvPo	AvOb
Prs	-141**		-161**			147**		
Vnh		112*		130*	139**	263**	158**	120*
Opt	-251**				-152**			
Sml	162**	283**	264**	299**	-170**	177**	134**	289**
Adp		109*	178**	120*				111*
Vpv		191**		171**		284**	111*	173**
Tln			165**		152**			

Примітка: 1) нулі та коми опущені; 2) позначення ** – значущість зв'язку на рівні $p \leq 0.01$; * – $p \leq 0.05$; 3) $N = 393$; 4) умовні позначення показників авантюристичності: AvUst – установчий показник, AvEM – емоційно-мотиваційний показник; AvKk – когнітивний показник; AvKo – конативний показник; AvKr – контрольно-регулятивний показник; AvErg – енергетичний (ергічний) показник; AvPo – чутливість до авантюристичних дій; AvOb – загальний показник схильності до авантюристичності; 5) умовні позначення показників готовності до змін: Prs – пристрасність, Vnh – винахідливість, Opt – оптимізм, Sml – сміливість, заповзятливість, Adp – адаптивність, Vpv – впевненість, Tln – толерантність до двозначності.

Показник «адаптивність» (Adp) виявив значущі додатні зв'язки з контрольно-регулятивним (AvKr) показником авантюристичності на 1% рівні; а з такими показниками авантюристичності, як: емоційно-мотиваційним (AvEM), когнітивним (AvKk) та загальним показником схильності до авантюристичності (AvOb) на 5% рівні. Змістово це можна пояснити тим, що авантюристка поведінка супроводжується високою адаптивністю, здатністю до перетворень в нових ситуаціях, пристосуванням до змінних умов.

У свою чергу, показник «впевненість» (Vpv) додатно пов'язаний на 1% рівні з більшістю показників авантюристичності, а саме: з емоційно-мотиваційним (AvEM), конативним (AvKo), ергічним (AvErg) показниками авантюристичності та загальним показником схильності до авантюристичності (AvOb); на 5% рівні – з показником «чутливість до авантюристичних дій» (AvPo). Наявність таких зв'язків свідчить про те, що авантюристка супроводжується впевненістю у собі, у своїх рішеннях, у своїх переконаннях, вірою в свої сили та можливості.

І показник «толерантність до двозначності» (Tln) виявив значущі додатні зв'язки лише на 1% рівні з когнітивним (AvKk) та контрольно-регулятивним (AvKr) показниками авантюристичності.

Що стосується таких показників готовності до змін, як: пристрасність (Prs), оптимізм (Opt) та сміливість (Sml), то вони виявили і додатні, і від'ємні значущі зв'язки з показниками авантюристичності. Так, показник «пристрасність» (Prs) від'ємно пов'язаний на 1% рівні з установчим (AvUst) та когнітивним (AvKk) показниками авантюристичності; і додатно пов'язаний на 5% рівні з ергічним (AvErg) показником авантюристичності. Змістово наявність додатного зв'язку з ергічним (AvErg) показником

авантюристичності можна пояснити тим, що він характеризується високою енергійністю, активністю намірів, підвищеною бадьорістю, легкістю у плануванні авантюристичних дій, спонтанністю авантюристичної поведінки, а тому і супроводжується пристрасністю.

Показник «сміливість» (Sml) встановив переважно додатні значущі зв'язки на 1% рівні з усіма показниками авантюристичності, окрім контрольно-регулятивного (AvKr). З останнім виявлено від'ємні значущі зв'язки. Це можна пояснити, враховуючи психологічну характеристику означеного показника. Так, контрольно-регулятивний показник авантюристичності (AvKr) характеризується здійсненням контролю за емоційними переживаннями, судженнями, діями, поведінкою, котрі можуть виявлятися у авантюристичній ситуації та їх регуляцією, якщо це необхідно. Тому цей показник авантюристичності супроводжується відсутністю сміливості.

І нарешті, з показником «оптимізм» (Opt) на 1% рівні спостерігаються тільки від'ємні значущі зв'язки з установчим (AvUst) та контрольно-регулятивним (AvKr) показниками авантюристичності.

Слід зазначити, що наявність кореляції не розкриває причинно-наслідкові зв'язки. За допомогою кореляційного аналізу групується простір заданих ознак і констатується факт наявності взаємозв'язків між ними. У свою чергу, використання якісного аналізу дає змогу за допомогою методу «асів» згрупувати обстежених за певними ознаками (в цьому випадку за ознакою авантюристичності), а за допомогою методу «профілів» вивчити прояви готовності до змін у представників груп осіб, які схильні та не схильні до авантюристичності.

Отже, розглянемо специфіку готовності до змін осіб, які різняться рівнем схильності до авантюристичної поведінки (авантюристичності). На рис. представлено профілі авантюристичності виділених груп. На осі ОХ розміщені показники готовності до змін, на осі ОУ – їх значення, що надано у процентилях. Середня лінія ряду проходить через точку «50-й перцентиль». Кожний профіль відображає середні значення відповідних показників усіх представників виділених груп.

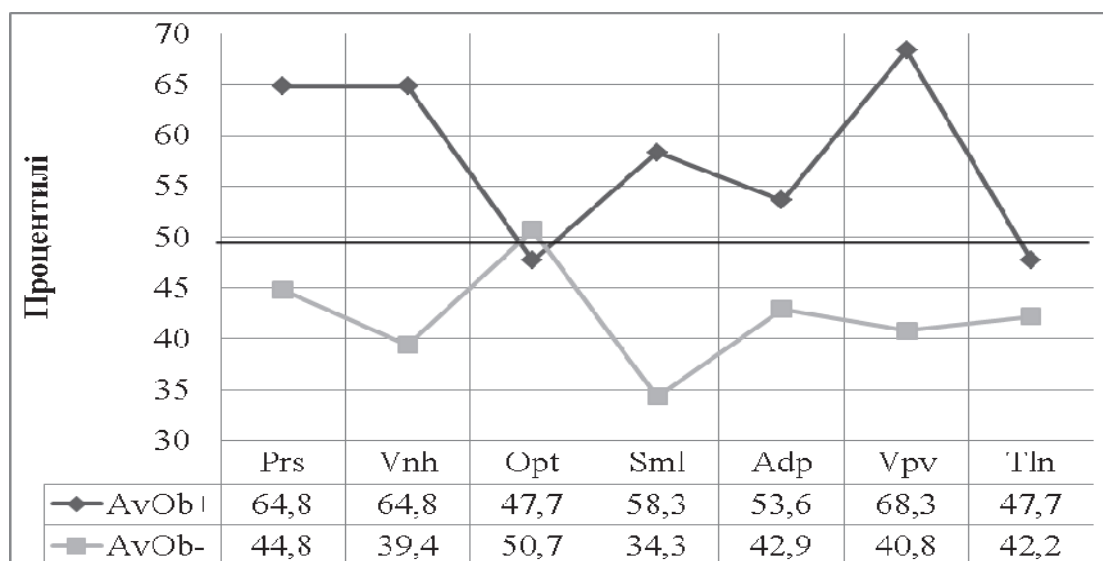

Рис. Профілі показників готовності авантюристичних і неавантюристичних осіб до змін

Примітка: група AvOb + (n = 46) – група осіб з максимальним вираженням загального показника схильності до авантюрності; група AvOb- (n = 41) – група осіб з мінімальним вираженням загального показника схильності до авантюрності.

Візуально профілі готовності до змін розташовані по обидві сторони середньої лінії ряду, «дзеркально відбиваються», що свідчить про протилежність тенденцій у проявах готовності до змін в означених групах осіб.

Спочатку розглянемо профіль кожної групи окремо, а потім здійснимо порівняння профілів між собою. Щоб виявити основні тенденції цих показників і описати індивідуально-психологічні характеристики особистості представників кожної групи, необхідно проранжувати значення цих показників в кожному профілі окремо за їх відхиленням від середньої лінії ряду (за зменшенням абсолютного числа). Враховуючи змістовий опис показників готовності до змін, що пропонується авторами застосованої методики, спробуємо проаналізувати ці профілі (див. рис.).

Так, представникам групи осіб з максимальним вираженням загального показника схильності до авантюрності (AvOb+) характерна наявність впевненості (Vpv+), пристрасності (Prs+), винахідливості (Vnh+) та сміливості (Sml+). Це дає змогу вважати, що авантюрні особи впевнені в собі, вірять у себе, у свою гідність та свої сили (Vpv+). Вони досить енергійні, невтомні, мають підвищений життєвий тонус, завжди домагаються поставленої мети (Prs+). Такі особи вміють легко знаходити виходи зі складних ситуацій, звертаються до нових джерел для вирішення актуальних проблем. Вони вибирають ту лінію поведінки, що дає їм найбільші шанси досягти своїх цілей (Vnh+). Авантюрним особам властивий потяг до нового, невідомого, відмова від випробуваного і надійного. Ці особи виявляють рішучість у вчинках, самовпевненість і здатність долати почуття страху і розгубленості в ситуаціях невизначеності (Sml+).

Що стосується представників другої групи осіб, тобто тих, хто не схильний до авантюрності (AvOb-), то в них, навпаки, низький рівень вираження таких показників, як сміливість (Sml-), впевненість (Vpv-), толерантність до двозначності (Tln-) та адаптивність (Adp-). Це свідчить про те, що неавантюрні особи досить мало виявляють або зовсім не виявляють інтерес до чогось нового та невідомого. Вони воліють до всього перевіреного, традиційного та надійного (Sml-). Їм важко вірити в себе та у свої сили. Такі особи часто бентежаться, соромляться звертатися зі своїми проблемами до інших людей, проявляють несамостійність та нерішучість у прийнятті рішень (Vpv-). Представники цієї групи осіб не завжди виявляють самовладання в ситуаціях, коли суть того, що відбувається, незрозуміла, або результат справи непередбачуваний, коли не визначені цілі й очікування, коли почата справа залишається незавершеною. Їм притаманний неспокій, якщо вони не мають конкретних відповідей на свої запитання в ситуаціях невизначеності (Tln-). Неавантюрним особам досить складно змінювати свої плани та рішення, перебудовуватися в нових ситуаціях, наполягати на своєму, якщо цього вимагає ситуація (Adp-).

Слід особливо зазначити, що групу неавантюрних осіб склали саме ті обстежені, котрі показали вкрай низькі значення загального показника авантюрності

(41 особа із 393 обстежених), тобто ті, котрі, на відміну від переважної більшості учасників емпіричного дослідження, категорично відкидали у себе жодні натяки на авантюризм.

Таким чином, авантюризм особистостям, на відміну від неавантюризм осіб, притаманна енергійність, невтомність, віра в успіх, небажання орієнтуватися на гірший розвиток подій, прагнення фіксуватися не на проблемах, не на можливостях їх вирішення, а на результат, що очікується, впевненість у собі.

Отримані результати підтверджують надану в літературі інформацію про те, що авантюризм особистості не потребують схвалення для визначення доцільності та правильності своїх вчинків. Вони черпають впевненість з глибин своєї душі⁴. Вважається, що авантюризм проявляє свою сутність в активних пошуках і боротьбі, в пригодах і звершеннях; він живе уявленням про власну винятковість і невразливість. Особи, які схильні до авантюризм поведінки, прагнуть слави, хочуть бути улюбленими. Енергія та сила авантюриста реалізуються в прагненні досягти якихось зовнішніх цілей. Авантюризм особистість проявляє активність у створенні всіляких проєктів, найчастіше утопічних і руйнівних, зокрема і для самої себе, але спочатку блискучих і спокусливих⁷. Все це свідчить про те, що авантюризм особистості властива велика впевненість в собі, сміливість, пристрасність.

Задля встановлення ступеня значущості розбіжностей між однойменними показниками готовності до змін обох груп обстежених, застосовано t-критерій Ст'юдента (див. табл. 2).

Таблиця 2

Значення t-критерію Ст'юдента між однойменними показниками готовності до змін у підвбірках, що порівнюються

Група 1 / група 2	Показники готовності до змін, що порівнюються						
	Prs	Vnh	Opt	Sml	Adp	Vpv	Tln
t-критерій	2,063*	3,687***	214	4,993***	2,088*	5,428***	508

Примітка: 1) рівні значущості: позначка «*» – на значущу відмінність ($p \leq 0,5$); позначка «**» та «***» – на високу значущу відмінність ($p \leq 0,01$) та ($p \leq 0,001$); 2) додатний знак перед значенням t-критерію Ст'юдента означає, що цей однойменний показник за значенням вище в першій групі; від'ємний знак – на більше значення показника в другій групі.

Аналіз табл. 2 демонструє наявність значущих розбіжностей майже між усіма однойменними показниками готовності до змін груп осіб, які відрізняються за рівнем авантюризм. Виключення становлять показники оптимізм (Opt) та толерантність до двозначності (Tln), між якими не знайдено значущих відмінностей.

Таким чином, на основі аналізу рис. та табл. 2 можна стверджувати, що в порівнянні з неавантюризм особами, авантюризм особистості відрізняються більш

⁴ Олдхэм Дж. Узнай себя. Автопортрет вашей личности / Дж. Олдхэм, Л. Моррис. — М. : Вече, Рипол Классик, 1997. — 185 с.

⁷ Тимофеева И. Ю. Авантюризм в русской культуре конца XVII – первой четверти XIX века: дис. ... канд. культурологических наук : спец. 24.00.01 / И. Ю. Тимофеева. — Комсомольск-на-Амуре, 2005. — 151 с.

високою впевненістю, сміливістю, заповзятливістю, винахідливістю, пристрасністю й адаптивністю. Авантюрні особи гнучко пристосовуються до нових або змінних умов, звертаються до нових джерел для вирішення актуальних проблем, у разі необхідності вчасно змінюють свої плани та рішення, а також адаптуються в незнайомих ситуаціях.

Проведене дослідження надало можливість дійти таких **висновків**:

1. Схильність до авантюрної поведінки (авантюрність) у цій статті розглядається як складна багаторівнева властивість особистості, психологічна сутність якої виявляється в надії на легкий і швидкий успіх, вдачу при наявності кінцевої мети, яка є принадливою для особистості, без ретельного аналізу реальних зовнішніх обставин, власних можливостей (ресурсів), шляхів вирішення проблеми під час досягнення цієї мети.

2. Вивчення особливостей готовності до змін здійснювалося в осіб, які розрізняються за рівнем схильності до авантюрної поведінки (авантюрності). Для емпіричного дослідження застосовано оригінальний психодіагностичний «Тест-опитувальник схильності до авантюрності» (АВАНТ-1) (автори: О. Саннікова, О. Санніков, Н. Меленчук) та методика «Особистісна готовність до змін» («Personal change-readiness survey» – PCRS) (автори: A. Rolnic, S. Heather, M. Gold, C. Hull) в адаптації Н. Бажанової і Г. Бардієр.

3. Під час кореляційного аналізу встановлено додатні та від'ємні значущі зв'язки між більшістю показників схильності до авантюрності та готовності до змін.

4. За допомогою якісного аналізу встановлено, що представники групи осіб, які схильні до авантюрності, більш впевнені, сміливі, заповзятливі, винахідливі та пристрасні, ніж представники групи осіб, які не схильні до авантюрності. Виявлено, що авантюрним особам притаманна енергійність, невтомність, віра в успіх, небажання орієнтуватися на гірший розвиток подій, прагнення фіксуватися не на проблемах, не на можливостях їх вирішення, а на результат, що очікується.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі

Передбачається розробка психодіагностичного інструментарію, спрямованого на вивчення показників змістово-особистісного рівня та пошук взаємозв'язків авантюрності із широким спектром рис особистості. Особливої уваги заслуговує вивчення чинників та детермінант авантюрної поведінки, розроблення засобів корекції неадаптивної авантюрності та рис особистості, що супроводжують її прояви.

Список використаних джерел

1. А. с. АВАНТ-1. Психодіагностика авантюрності: «Тест-опитувальник схильності до авантюрності»; «Самооцінка компонентів авантюрності» / О. П. Саннікова, О. І. Санніков, Н. І. Меленчук; заявка № 60141 від 19.03.2015; реєстр. № 59701 від 15.05.2015. — 53 с.

2. Бажанова Н. А. Личностная готовность к переменам в контексте феномена «ожидания» / Н. А. Бажанова // Вестник РХГА. Перевод и апробация

опросника «Personal change-readiness survey». Acta eruditorum. Научные доклады и сообщения (приложение к журналу). — СПб. : Изд-во РХГА, 2005. — Т. 2. — С. 169–178.

3. Корнилова Т. В. Психология риска и принятия решений : учеб. пособие для вузов / Т. В. Корнилова. — М. : Аспект Пресс, 2003. — 286 с.

4. Олдхэм Дж. Узнай себя. Автопортрет вашей личности / Дж. Олдхэм, Л. Моррис. — М. : Вече, Рипол Классик, 1997. — 185 с.

5. Санникова О. П. Феноменология личности : избранные психологические труды / О. П. Санникова. — Одесса : СМІЛ, 2003. — 256 с.

6. Саннікова О. П. Тест-опитувальник схильності до авантюристичності (АВАНТ-1) : результати апробації / О. П. Саннікова, О. І. Санніков, Н. І. Меленчук // Проблеми сучасної психології : зб. наук. пр. ДВНЗ «Запорізький нац. ун-т», Ін-т психології ім. Г. С. Костюка НАПН України ; за ред. С. Д. Максименка, Н. Ф. Шевченко, М. Г. Ткалич. — Запоріжжя, 2016. — С. 82–88.

7. Тимофеева И. Ю. Авантюризм в русской культуре конца XVII – первой четверти XIX века: дис. ... канд. культурологических наук : спец. 24.00.01 / И. Ю. Тимофеева. — Комсомольск-на-Амуре, 2005. — 151 с.

Natalia Melenchuk

**PERSONAL CHANGE ADVENTUROUS PERSONALITIES
AND NON-ADVENTUROUS PERSONALITIES**

The article deals with the characteristics personal change personality with a high and low level of propensity to adventurous behavior. In the paper has been presented the differential-psychological analysis of the phenomenon «adventurism», which is observed as the personality's systemic multilevel feature and is examined in terms of continual-hierarchy approach. Proneness to adventurousness in this research is considered as a complex multi-leveled personality trait, whose psychological essence is manifested in the hope for fast and quick success, luck without the thorough analysis of real external circumstances, one's own opportunities, ways of solving a problem in the process of achieving its goal. It is theoretically determined that adventurous behavior is accompanied by manifestations of such personality traits as: adaptability, self-confidence, courage, enterprise, sociability, emotional stability, tolerance to uncertainty and so on. We assumed that adventurous personalities and non-adventurous personalities have their own personal change. The empirical research was based on the original psych diagnostic method «Test-questionnaire to define the tendency to adventurism» (AVANT-1) by O. Sannikova, O. Sannikov, N. Melenchuk and «Personal change-readiness survey» (PCRS) by A. Rolnic, S. Heather, M. Gold, C. Hull. The correlation analysis between the indices of adventurousness and qualitative indicators of personal change has shown the presence of positive significant and negative significant. It is established that the adventurous personalities are more confident, courageous, enterprising, resourceful and passionate than the non-adventurous personalities. It has been revealed that adventurous persons are characterized by energy, indefatigability, faith in success, reluctance to focus on the worst development of events, the desire to be fixed not on problems, not on the possibilities of their solution, but on quick results.